

Lunds universitet
Språk- och litteraturcentrum
Nordiska språk
Anja Edvardsson

SVEA22
Kandidatuppsats
VT 2010
2010-05-11
Handledare: Marit Julien

Svenska för invandrare på distans

– en jämförande studie mellan distansstuderande och studerande med lärare på plats inom
Kriminalvården

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Frågeställning	5
1.3 Metod	5
1.4 Informanterna	6
2 Teori	8
2.1 Inomspråkliga och utomspråkliga faktorer	8
2.2 Motivation	10
2.3 Socioekonomiska faktorer	11
2.4 Distansundervisning	11
2.5 Klassrumsundervisning	12
3. Analys	14
3.1 Informanternas skäl att studera svenska	15
3.2 Uppfattning om vad som underlättar svenskinläringen	16
3.3 Uppfattning om kursböckerna	17
3.4 Uppfattning om läraren	18
3.5 Kontakten med läraren	19
3.6 Uppfattningen om att ha lärare på plats eller på distans	20
3.7 Statistik på avbrott och betyg	22
4. Avslutning	27
4.1 Avslutande diskussion	27
4.2 Förslag på vidare forskning	28
Litteraturförteckning	30
Bilaga 1	31
Bilaga 2	33
Bilaga3	35

1. Inledning

En stor ökning har skett de senaste åren av deltagande i svenska för invandrare (SFI). Det har fått till följd att det även forskas en hel del på andraspråksinlärning idag. En viktig forskningsfråga inom dagens andraspråksforskning handlar om vikten av interaktion. Många forskare anser att goda möjligheter till inflöde och därmed stora möjligheter till interaktion är nödvändiga förutsättningar, men ingen garanti för en god andraspråksinlärning (Abrahamsson, 2009:197). En annan viktig forskningsfråga är vikten av inlärares egen attityd och vilja att lära sig språket. Motivationen och den studerandes egen drivkraft anses mycket viktig för en lyckad andraspråksinlärning. Samtidigt som interaktion anses viktigt ökar utbudet av distansutbildningar i svenska för invandrare. Distansutbildning är per definition en utbildning med mer distans, vilket oftast minskar möjligheten till interaktion. Hur det sedan påverkar motivationen är inte självklart. Vid en snabb google-sökning dyker det upp åtskilliga kommuner som har SFI på distans.

Upplägget på min uppsats är sådan att jag börjar med bakgrund där jag redogör för varför jag gjort min undersökning och lite kring undervisningsformen inom Kriminalvården. Sedan går jag igenom metoden jag använt mig av och mina informanter. Efter det kommer teorin och sedan resultat och analys.

1.1 Bakgrund

Jag är intresserad av om och vilken betydelse undervisningsformen, det vill säga distansstudier kontra klassrumsstudier, har vid andraspråksinlärning vad det gäller motivation och hur väl de lyckas med sina studier.

Eftersom jag undervisar i en sluten miljö där yttre påverkan är begränsad, nämligen anstaltsmiljö, så tycker jag det är intressant att undersöka vissa aspekter hos några av de studerande. Inom Kriminalvården är vi i dagsläget runt 30 SFI-lärare runt om i landet som är både distanslärare och lärare i närstudier. Detta innebär att vi dels undervisar studerande på andra anstalter, dels studerande på våra egna anstalter. Alla lärare har sin tjänst helt och hållet inom Kriminalvården och är stationerade på en anstalt. Jag vill undersöka om det är skillnader i hur effektivt tillägnandet av andraspråket är beroende på om man har en lärare på plats eller lärare på distans. Min undersökning görs helt och hållet på de studerande inom Kriminalvården. Det jag främst vill undersöka är om inlärares attityd till

undervisningsformen spelar en central roll eller om det är andra faktorer som spelar störst roll.

Här är det på sin plats att förklara Kriminalvårdens lärcentrummodell. Denna modell innebär att man som studerande inom Kriminalvården blir antagen till studier i en kurs man aktivt sökt och därmed skrivs man in i lärcentrum. Det finns minst ett lärcentrum per anstalt. Den studerande kan antingen få en lärare på plats, om det finns tillgång till behörig lärare, eller lärare på distans. Trots att det finns behörig lärare på plats kan den studerande av en eller annan anledning ha distanslärare. Även om den studerande får en distanslärare så finns det en pedagog på plats som handleder. Den studerande bedriver sina studier i en studiemiljö där man har tillgång till datorer, handledare eller lärare beroende på vilka ämnen läraren på plats har och diverse referensmaterial. Alla studerande bedriver individuella studier med en egen studieplan och en egen kursplanering. Kommunikationen för distansstuderande fungerar både synkront (i realtid), då man pratar med varandra över telefon och asynkront (distans i tiden), då den studerande lämnar in uppgifter via en plattform och får feedback när läraren har tid. Man har inte tillgång till vanligt Internet utan har en direktkanal till läraren genom en datorplattform, eftersom de studerande inte får kommunicera med andra personer. Alla studerande i samma kurs använder samma studiematerial som bas för studierna. Ingen undervisning sker i grupp utan all undervisning är individuell. Rörligheten bland de intagna är stor. Under sin verkställighetstid kan de flytta/förflyttas åtskilliga gånger. De behåller då samma lärare och material men byter handledare. Av olika anledningar kan det ibland vara svårt att få tag i den studerande och ibland har de under en viss period inte tillgång till dator. Det kan även vara så att en del studerande börjar som närstuderande men på grund av förflyttning blir de sedan distansstuderande. Ambitionen är att ingen studerande ska behöva avbryta p.g.a. förflyttning och den ambitionen uppfylls i princip. Sedan kan den studerande välja att avbryta kursen t ex för att förflyttningar innebär ett stressmoment.

Något annat som bör förklaras är kurssystemet i SFI, svenska för invandrare. SFI är grundläggande utbildning i svenska språket för vuxna som inte har svenska som modersmål. Enligt Skolverkets riktlinjer har man rätt att studera SFI när man:

- är vuxen (från och med 1 juli det år man fyller 16)
- inte har grundkunskaper i svenska
- är folkbokförd i en kommun

Det finns fyra olika kurser: SFI A, B, C, D. Dessa kan studeras en och en eller efter varandra. De olika kurserna är olika nivåer i SFI. Som studerande börjar man på den kursen

som passar en, det vill säga man måste inte börja i A-kursen och man måste inte heller ha gått kurs på lägre nivå för att få studera en på högre. De fyra kurserna ingår i tre olika studievägar, som jag i denna uppsats väljer att bortse från då de inte tillämpas inom det system jag arbetar.

Anledningen till att jag är intresserad av frågorna kring distansundervisningens effekter på inläraren är dels för att det verkar vara en trend i samhället med ett utökat utbud av distanskurser, men även för att fördelar och nackdelar kring undervisningsform diskuteras en hel del inom vår organisation. Det jag är intresserad av är inte undervisningen i sig utan attityden och tillägnandet hos den studerande. Jag tittar även på andra variabler för att se om jag kan finna vad som påverkar inlärningen. Dessa variabler är ålder, vistelsetid i landet, utbildningsnivå och i den mån det går att undersöka även den studerandes attityd till inlärningsformen samt motivation till att lära sig språket.

1.2 Frågeställning

Vilka skillnader finns det vad det gäller motivation och uppnåendenivå vid andraspråksinlärning för de som får distansundervisning kontra de som befinner sig i närstudier? Om det finns några skillnader hänger dessa främst samman med attityden till undervisningsformen, undervisningsformen i sig eller är det kanske socioekonomiska faktorer som spelar störst roll? Jag är först och främst intresserad av attityden till de olika undervisningsformerna hos inlärarna. Jag vill även titta på de socioekonomiska faktorerna som t ex utbildningsbakgrund. Jag kommer att begränsa mig till den specifika undervisningsform och miljö som finns i våra svenska anstalter. Givetvis kan den specifika miljö mina informanter befinner sig i, nämligen anstaltsmiljö, vara ett problem. Detta kan påverka informanternas stressnivå negativt, men det tvingar också mina informanter att tillägna sig språket för att klara sig så bra som möjligt i denna slutna miljö där det sällan finns tillgång till landsmän eller tolkar. Antalet studietimmar och vilken hjälp den studerande kan få på sitt Lärcentrum kan också variera, därför ska jag försöka hitta informanter i så likvärdig miljö som möjligt.

1.3 Metod

Den metod som jag tror är bäst lämpad för denna undersökning är en blandning av både kvantitativ och kvalitativ metod. Den kvantitativa delen består dels av statistik kring

avbrottsfrekvens från Skolverket samt Kriminalvården och dels av sammanställandet av enkäterna. Den kvalitativa består av analys av resultatet från enkäter och statistik.

För att först och främst utröna attityder hos informanterna tycker jag det är lämpligast att låta dem fylla i en enkät som är en blandning av öppna och slutna frågor (se bil. 1 och 2). Jag har valt att göra två liknande enkäter, en för distansstuderande och en för de som inte har distansstudier (så kallade närstudier) för att förenkla för den studerande. På enkäten finns frågor som rör utbildningsbakgrund och vistelsetid i Sverige, men även attityder till undervisningsformen, läraren och materialet samt vilka fördelar och nackdelar som de studerande kan se med de olika undervisningsformerna. Jag låter undervisande lärare eller handledare dela ut enkäten och samtidigt diskutera frågorna med informanten, främst för att vara säker på att informanterna förstått innehållet i enkäten.

Jag tar också fram statistik från Kriminalvården vad det gäller antalet avbrott och jämför de som studerat på distans med de som studerat på plats. Jag tittar även på betygsstatistiken vad det gäller de olika kurserna. Givetvis är det svårt att dra några allmängiltiga slutsatser baserade på denna statistik, men det kan ge en fingervisning om hur effektiva de olika undervisningsformerna är i förhållande till varandra. Jag kommer också att titta på Skolverkets statistik och se om jag kan jämföra och dra några slutsatser utifrån det. Det jag jämför är främst statistik över avbrottsfrekvensen.

Det finns flera problem med min undersökning och ett av dessa är att synliggöra de värderingar som de studerande har. Studerande kan ibland ha en tendens att vilja svara så som de tror att läraren vill att de ska svara. Det kan också finnas vissa språkliga hinder för den studerande. Ytterligare ett problem med attitydundersökningar är att man inte med säkerhet kan säga att det är motivationen och attityderna som påverkar resultatet. Det kan finnas andra anledningar till ett bra eller dåligt resultat.

1.4 Informanterna

Jag har valt ut ett begränsat antal studerande som är på ungefär samma nivå genom att skicka ut en förfrågan till mina kolleger runt om i Sverige. Tyvärr är underlaget inte så stort, endast 27 enkäter, då det är svårt att hitta många studerande på samma nivå inom Kriminalvården. Mina informanter är alla vuxna män som sitter på anstalter runt om i landet. Att det endast är män i min undersökning har att göra med att det finns ett större antal män inom Kriminalvården. Jag kommer endast att använda studerande som har andra lärare för att

undvika att min egen attityd påverkar informanterna. Min ambition är att försöka använda studerande på så få anstalter som möjligt för att de ska vara i så likvärdig miljö som möjligt, största delen av de informanter som har distansstudier befinner sig på en och samma anstalt. Däremot befinner sig de som har lärare på plats på flera olika anstalter. Informanterna är en heterogen grupp med olika studiebakgrund, ålder och hemland. Man kan lätt luras att tro att de som befinner sig på anstalt generellt har låg utbildning och tillhör den så kallade lägre socialgruppen. Detta stämmer till viss del, men är långt ifrån hela sanningen. Det finns en mängd olika anledningar till att man hamnar på anstalt som inte nödvändigtvis har med socioekonomiska faktorer att göra.

Informanterna är mellan 19 och 60 år. Medelåldern är 35. Jag har valt att dela in dem i 4 grupper.

- Grupp 1 har 9 år i grundskola eller mindre samt lärare på plats, 2 st. Deras genomsnittliga tidigare utbildning är 7 år.
- Grupp 2 har 9 år i grundskola samt 3-4 år på gymnasiet eller motsvarande samt lärare på plats, 11 st. Deras genomsnittliga tidigare utbildning är 13 år.
- Grupp 3 har 9 år i grundskola eller mindre samt lärare på distans, 6 st. Deras genomsnittliga tidigare utbildning är 5 år.
- Grupp 4 har 9 år i grundskola samt 3-4 år på gymnasiet eller motsvarande samt lärare på distans, 8 st. Deras genomsnittliga tidigare utbildning är 12 år.

Värt att nämna är att de allra flesta studerar B-kursen. De har olika nationalitet, 13 st kommer från något europeiskt land och övriga 14 är från övriga världen. Bland de studerande finns både individer som är bosatta i Sverige och ska stanna här samt individer som aldrig bott i Sverige och ska utvisas. Alla har dock rätt att studera SFI för att klara sig under sin strafftid. En del av de som ska utvisas har även ambitionen att försöka få uppehållstillstånd i Sverige.

2 Teori

När det gäller inläringen av ett andraspråk finns det många aspekter som påverkar både inlärlarhastigheten och uppnåendenivån, men inte inlärlargången, det vill säga i vilken ordningsföljd man lär in t ex olika grammatiska strukturer. Vad det gäller påverkan på språkinlärlningen är det t ex allmänt vedertaget att inlärlaren behöver få input på målspråket för att lyckas i sin inlärlning. Dock är det inte så att man lyckas bara för att man får input på målspråket. Jag går i teoridelen igenom en del av de aspekter som påverkar vid andraspråksinlärlning. Efter detta kommer en del som handlar om distansundervisning och en om så kallad klassrumsundervisning.

2.1 Inomspråkliga och utomspråkliga faktorer

Det finns en hel del forskning kring vilka faktorer, både inomspråkliga och utomspråkliga, som ger en lyckad inlärlning. De inomspråkliga faktorerna är sådant som språkens släktskap och grammatik. De utomspråkliga kan vara t ex tidigare utbildning, fallenhet och motivation. Jag väljer att fokusera på de utomspråkliga faktorerna då de är mest relevanta för min undersökning.

I Ellis *Understanding Second Language Acquisition* (1994) ges en överblick över olika teorier rörande andraspråksinlärlning då det gäller de inom- och utomspråkliga faktorerna. Ellis poängterar att det är svårt att mäta utomspråkliga individuella skillnader, så som fallenhet och motivation, till skillnad från utbildningsbakgrund och erfarenheter. Både de inom- och utomspråkliga faktorerna kan sedan delas in i *personliga* och *generella* faktorer (Ellis, 1994:206).

De *personliga* faktorerna är bland annat om man har trygga hemförhållanden och om man upplever stress t ex för att man är i en ny språklig miljö. En annan viktig personlig faktor som Ellis tar upp är attityden till lärlaren och kursmaterialet. Givetvis är de individuella skillnaderna stora vad det gäller hur den studerande vill att lärlaren ska vara och vilken typ av studiematerial man föredrar.

Ellis beskriver två olika sätt att försöka ta reda på vilka personliga faktorer som påverkar specifika inlärlare (Ellis 1994:101). Dels kan man använda enkäter och intervjuer för att få information, dels kan man göra så kallade dagboksstudier som genomförs genom att inlärlaren får skriva dagbok om sina erfarenheter av inlärlningen. Einarssons metod som är

beskriven i *Gud och attityd* (2000) påminner om dagboksstudierna där försökspersonerna helt enkelt får beskriva sina arbetsuppgifter och därefter analyseras det informanten väljer att lyfta fram i sin beskrivning samt på vilket sätt informanten beskriver sina arbetsuppgifter.

Det finns vissa problem med intervjuer och enkäter, dels för att inlärare tenderar att svara så som de tror att frågeställaren vill att de ska svara, dels för att de faktiskt bara kan visa de faktorer de själva är medvetna om. Ett problem med så kallade dagboksstudier är analysdelen där man måste analysera både vad som skrivs men även hur det beskrivs och detta skulle lätt kunna bli subjektivt.

De *generella* faktorerna handlar då enligt Ellis om ålder, fallenhet för språkinläring, kognitiv stil, motivation och personlighet.

Ålder är en faktor som diskuterats mycket inom andraspråksforskningen. Ålder påverkar inte inlärargången utan bara hastigheten (Ellis 1994:105). Däremot påverkar både ålder och vistelsetiden i den nya språkliga miljön vilken slutnivå man uppnår i sitt andraspråk, speciellt vad det gäller uttalet. Dock ska det påpekas att det finns en hel del oenighet vad det gäller ålderns inverkan på andraspråksinläringen.

Vad det gäller anlag eller fallenhet för språk finns det flera sätt att se på detta. Ett av synsätten innebär att det framförallt finns två sorters språkkunskap; CALP (cognitive/academic language ability) och BICS (basic interpersonal communication skills) (Ellis, 1994:111). CALP handlar om mer akademisk kunskap medan BICS har mer med den kommunikativa kompetensen att göra. Man brukar säga att de med BICS har lättare för att klara av klassrumsundervisning medan de med CALP lättare tar till sig språket i en naturlig språklig miljö utan formell undervisning. CALP är vidare något man lär sig eller utvecklar i formell undervisning, medan BICS tränas upp i den språkliga interaktionen i vardagslivet. CALP är speciellt viktigt om man ska studera vidare.

Att mäta fallenhet för språkinläring (aptitude) är inte enkelt. Det finns test framtagna för detta utvecklade av bland annat Carroll och Sapon (1959). Dessa test mäter tre olika saker: 1. *phonetic coding ability*, som handlar om förmågan att höra och memorera nya ljud, 2. *grammatical sensitivity*, som visar på medvetenhet om syntaktiska mönster i språket och 3. *inductive ability*, som är förmågan att se likheter och olikheter vad det gäller både grammatisk form och innehåll (Ellis, 1994:112). Vad anlag eller fallenhet beträffar så är det troligt att det påverkar den slutliga språkliga nivån för det nya språket samt inlärningshastigheten i ganska stor omfattning.

En tredje generell faktor, kognitiv stil, handlar om på vilket sätt inläraren tar in, organiserar och minns information. Det finns många dimensioner i den kognitiva stilen. Den dimension som kanske fått störst uppmärksamhet är den som handlar om så kallad *field dependence/independence* det vill säga hur kontextberoende eller oberoende inläraren är. De som är *kontextberoende* har: 1. personlig orientering, det vill säga förlitar sig på externa referenter och ramverk, 2. ett holistiskt synsätt, ser helheten, 3. ett beroende synsätt, som är beroende av andras synsätt, 4. en social känslighet, de är duktiga på sociala relationer. De som är *kontextoberoende* har: 1. opersonlig orientering, förlitar sig på inre ramar och referenter, 2. ett analytiskt synsätt, ser komponenter i stället för helheten, 3. ett oberoende synsätt, har en känsla av egen identitet, 4. lägre social känslighet, inte lika fokuserade på sociala relationer. Forskning pekar på att den första gruppen är den som lyckas bäst vid inläring i naturlig miljö medan den senare gynnas av traditionell klassrumsundervisning (Ellis, 1994:114).

Inlärare av ett andraspråk använder olika inlärningsstrategier. Dessa strategier kan delas in i tre kategorier, nämligen: *kognitiva*, *metakognitiva* och *sociala/affektiva strategier* (Abrahamsson, 2009:211). De kognitiva strategierna består av problemlösningsoperationer som appliceras direkt på den språkliga inputen inläraren har fått. De metakognitiva strategierna handlar om olika sätt att planera, organisera, övervaka och utvärdera sin inläring, t ex hur man förbereder sig inför en uppgift. De sociala/affektiva strategierna är det sätt som inläraren nyttjar sin omgivning för sin inläring. Alla dessa strategier är viktiga för att inläraren ska lyckas med sin inläring. Dessa strategier används såväl vid klassrumsundervisning som vid distansundervisning.

2.2 Motivation

När det gäller motivationen kan man skilja på *instrumentell* och *integrativ* motivation (Kotsinas, 2005:226). Den instrumentella motivationen kännetecknas av att inläraren ser det nya språket som ett medel att uppnå vissa mål, medan den integrativa inläraren i så hög grad som möjligt vill gå upp i den nya gruppen och anamma den nya kulturen. Ett annat sätt att se på detta är att skilja mellan integrativ och segregativ orientering, där den segregativa inläraren inte vill uppgå i det nya samhället. Beroende på vilken motivation den studerande har använder de sedan olika inlärningsstrategier. Motivation är svårt att mäta hos individen,

men anses spela en väldigt viktig roll då det gäller uppnåendenivå samt tid som krävs för att lära det nya språket.

2.3 Socioekonomiska faktorer

Det finns en hel del forskning vad det gäller de socioekonomiska faktorernas inverkan och effekt på andraspråksinläraren. De socioekonomiska förutsättningarna är t ex tidigare utbildning, yrke och social status. Abrahamsson går igenom vilka delar av språkinlärningen som påverkas mest av de socioekonomiska faktorerna och skriver att det är den grammatiska färdigheten (Abrahamsson, 2009:198). Det är viktigt att notera i sammanhanget att dessa faktorer endast verkar påverka inlärningshastigheten, inte inlärningsgången. När det gäller de socioekonomiska teorierna anser Ellis att det som påverkar inläringen inte är klasstillhörigheten i sig utan snarare utbildningsbakgrund, erfarenheter och tradition (Ellis, 1994:206).

2.4 Distansundervisning

Vad är då distansundervisning och hur fungerar den? Dagens distansundervisning är både varierande och komplex (Taylor, 2001). Distansundervisningen har fått ett uppsving på senare tid, men har funnits i ca 150 år. Man kan dela in distansundervisningen i olika generationer. Den första distansundervisningen bestod av brevkurser där kommunikationen mellan lärare och studerande skedde genom postgång. Nästa generation använde sig av tv och radio. Den tredje använde sig även av telefontekniken. Den fjärde av datorkonferenser. Det är först nu på 2000-talet som olika plattformssystem med olika former av webbstöd uppkommit. Dock finns alla systemen kvar och används på olika sätt (Taylor, 2001). Idag kan man se dels distans som fungerar synkront, det vill säga kommunikation i realtid men frihet i var man befinner sig rumsligt och dels asynkront, kommunikation fritt avseende både tid och rum. Det är också mer eller mindre interaktion i distansundervisningen. I vissa extremfall består utbildningen av inlämningsuppgifter av den självständiga sorten och i andra änden har läraren direktkontakt med den studerande via t ex webcam och feedback, antingen synkront eller asynkront (Fåhræus & Jonsson, 2002:26).

Distansundervisningen kan studeras på många nivåer till exempel:

1. Distansutbildning - organisationsnivå: skolaspekter, kursplaner, finansiering, marknadsföring med mera.

2. Distansundervisning - lärarnivå: pedagogiska överväganden, metodik, ramfaktorer, uppgifter med mera
3. Distansstudier - elev/studentnivå: inläring, deltagande, med mera
4. IKT: Informations och Kommunikations Teknik: system, program, medieringar med mera

Det jag fokuserar på är nivå 3, det vill säga elev/studentnivå.

När det gäller vilka som studerar på distans kan man i Sverige se en utveckling under 1900-talets första hälft där främst unga arbetare eller bondsöner och döttrar med studiebegåvning men utan möjlighet att skaffa real- eller studentexamen studerade på distans. Från mitten av århundradet började även andra grupper studera till exempel fackligt och kooperativt aktiva i olika folkrörelser samt yrkesverksamma personer som behövde bredda sin kompetens. Idag kan alla som vill söka distanskurser. Man kan också studera på distans på alla nivåer från grundläggande utbildning och SFI till universitet och högskola. Att de som studerar på distans är en så heterogen grupp med olika bakgrund ställer högre krav på undervisningen.

Idag används distansundervisning i alla möjliga skolformer. Enligt Skolverkets förordning om försök med distansundervisning i gymnasieskolan är distansundervisning: ”...att en elev som är intagen till utbildning i gymnasieskolan på ett nationellt program i en kommun skall kunna få undervisning med stöd av informations- och kommunikationsteknik i den egna gymnasieskolan av en lärare som är anställd i en annan kommun eller i en fristående skola...” (SFS 2000:158).

2.5 Klassrumsundervisning

Fortfarande sker den största delen av undervisningen i Sverige i klassrumsmiljö i så kallad närundervisning, med lärare på plats. När det gäller klassrumsundervisning så finns det en mängd olika klassrumstyper. Det finns t ex det typiska främmandespråksklassrummet, där ett språk som inte talas i inlärares miljö lärs in. Vidare finns andraspråksklassrummet, där målspråket är det språk som används i inlärares omedelbara omgivning.

I dagens klassrumsundervisning har man pedagogiskt gått från form-, regel- och skriftbaserad undervisning, med t ex grammatiska drillövningar, till kommunikationsbaserad undervisning, med t ex kreativ språkproduktion (Abrahamsson, 2009:188). Det inflöde den studerande får i klassrummet brukar kallas *teacher talk*, det vill säga ett anpassat lärarspråk. I

en undersökning av Gisela Håkansson (1987) dokumenterade hon att lärarspråkets komplexitet ökar i takt med de studerandes progression (Abrahamsson, 2009:189). En typisk lärar-elev interaktion kan beskrivas som en IRU-struktur bestående av initiativ från läraren, respons från den studerande och uppföljning av läraren. Denna interaktion karaktäriseras av uppvisning snarare än genuinitet. Det inflöde som då uppstår mellan andraspråksinlärare kallas *interlanguage talk*. Studier av bland annat Inger Lindberg (1996) har visat att elev-elev-interaktion innehåller mer autentiskt förhandlande och skapar genuin kommunikation. Studerande kan även, precis som lärare gör, använda så kallad stöttning (scaffolding), som innebär att en person ger stöd åt en annan i de konstruktioner denne inte klarar av (Abrahamsson, 2009:191).

I en undersökning av Long, *Does second language instruction make a difference?* (1983), drar Long slutsatsen att formell undervisning har en positiv effekt oavsett om inläraren har tillgång till naturligt tillägnande utanför klassrummet. Detta står i kontrast med tidigare forskning av t ex Krashen, som anser att inflödet är viktigast och att formell undervisning bara har en mycket begränsat effekt (Abrahamsson, 2009:192).

3. Analys

I detta kapitel kommer jag att först repetera min gruppindelning. Sedan går jag igenom svaren från mina enkäter fråga för fråga. Efter det tar jag upp statistiken och gör slutligen en allmän diskussion kring mitt resultat.

Enkäterna skickades ut till alla SFI-lärare, men bara 27 av de enkäter jag fick in gick att använda. Några sållades bort då de inte gick att tyda och någon var ofullständigt ifylld. Resterande enkäter var ändå förhållandevis enkla att sammanställa och det går åtminstone att se tendenser och tolka dem, även om resultatet inte kan anses vara allmängiltigt. Det som kanske är det största problemet är att jag fick in väldigt få enkäter i grupp 1 (studerande med låg utbildning och lärare på plats). Att använda enkäter med öppna svar gör det också lite svårare att sammanställa. De studerande som är starkare på engelska kunde välja att svara på engelska. Det är några få studerande från afrikanska länder som studerat på engelska i sitt hemland som valde detta. Största delen av de informanter som har distansstudier befinner sig på en och samma anstalt. De som har närstudier är från flera olika anstalter. Informanterna är mellan 19 och 60 år. Medelåldern är 35. Jag har valt att dela in dem i 4 grupper.

- Grupp 1 har 9 år i grundskola eller mindre samt lärare på plats, 2 st. Deras genomsnittliga tidigare utbildning är: 7 år.
- Grupp 2 har 9 år i grundskola samt 3-4 år på gymnasiet eller motsvarande samt lärare på plats, 11 st. Deras genomsnittliga tidigare utbildning är: 13 år.
- Grupp 3 har 9 år i grundskola eller mindre samt lärare på distans, 6 st. Deras genomsnittliga tidigare utbildning är: 5 år.
- Grupp 4 har 9 år i grundskola samt 3-4 år på gymnasiet eller motsvarande samt lärare på distans, 8 st. Deras genomsnittliga tidigare utbildning är: 12 år.

Jag väljer att slå ihop grupp 1 med grupp 2 samt 3 med grupp 4 i min sammanställning av svaren eftersom underlaget i grupp 1 tyvärr är för litet. I min bilaga finns dock en sammanställning där de fyra grupperna är separerade, då jag ibland kommer att nämna resultatet från någon av de fyra grupperna. Jag har valt att bortse från ålder, födelseland, vistelsetid i Sverige samt vilken kurs de läser eftersom det är för få studerande för att dessa sammanställningar ska ge något resultat.

3.1 Informanternas skäl att studera svenska

Detta är en öppen fråga där informanterna får skriva så många olika faktorer de vill, därför överstiger det sammanlagda antalet svar 27. De flesta väljer dock att svara med en mening, eller några få ord. Jag har tolkat svaren och delat upp dem i sju olika kategorier.

Svar	Lärare på plats (13 st)	Lärare på distans (14 st)
Tala	12	5
Skriva	5	5
Läsa	3	3
Få arbete	1	5
Prata med familj och barn	2	3
Lära ett språk till	3	1
Kunskap/studera vidare	1	3

Figur 1: skäl att studera svenska

Det svar som var mest frekvent hos både de som har lärare på plats och de som har på distans är att tala/kommunicera. Det var 17 av 27 som svarat att bli bättre på att kommunicera är en av anledningarna till att de studerar svenska. Alla utom en (12 av 13) av de som har lärare på plats anser detta medan drygt en tredjedel (5 av 14) av de distansstuderande angav tala/ kommunicera som en av anledningarna. De som har lärare på plats tycker kommunikation är viktigare i förhållande till andra kompetenser i väldigt mycket högre utsträckning än distanseleverna. Många hade kort och gott svarat: ”prata svenska”, men någon hade utvecklat sitt svar: ”First it’s an opportunity to learn any language most especially when it it’s free of charge, second I find it important because it will help me to work and communicate” (studerande på plats med hög utbildning).

Detta kommunikationsfokus är intressant, framförallt att det är så mycket större bland de som har lärare på plats, som därmed har större möjlighet till kommunikation med läraren. Att de som har lärare på plats anser att kommunikation är viktig kan vara en följd av undervisningsformen.

Generellt är svaren mer spridda hos de distansstuderande än de som har en lärare i SFI på plats. Skriva och läsa kom på andra respektive tredje plats i de grupper där de studerande hade hög tidigare utbildning. Att få arbete samt att studera vidare har mycket högre svarsfrekvens hos distanseleverna, 8 av 14 har angett arbete som en anledning men bara 1 av 13 av de som har lärare på plats.

När det gäller anledningen till varför de studerar svenska är en annan intressant slutsats man kan dra att kompetens i skrivande och läsande är viktigare för de med hög tidigare utbildning. Detta är logiskt eftersom man kan anta att de som studerat tidigare är vana vid en skrivande och läsande miljö och vet att de behöver det för att lyckas i samhället. Den huvudsakliga motivationen verkar vara instrumentell, det vill säga språkstudierna är inte viktiga för att komma in och bli en del av samhället utan snarare vill de ha språklig kompetens. Dock fanns det enstaka svar som tyder på integrativ motivation: ”Jag och min familj bor i Sverige. Jag sen jobbar i Sverige. Min son ska börja gå till dagis” (distanstuderande med hög utbildning).

Att målet för SFI-studierna är att få arbete och att kunna studera vidare fick högre svarsfrekvens hos de som har lärare på distans är också intressant. Det kan vara så att de som vet att det inte finns lärare på plats med SFI-kompetens har ett mer uttalat mål då tröskeln kan vara högre fram tills man ansökt om studier, eftersom den studerande är medveten om att kompetensen inte finns på den egna anstalten. Ofta är det även så att de som söker distanslärare i SFI får vänta lite på sin kurs och då är de ofta mer motiverade och har kanske funderat igenom sitt mål mer.

3.2 Uppfattning om vad som underlättar svenskinläringen

Även detta är en öppen fråga, där informanterna kan välja att skriva flera svart. Jag har tolkat svaren och delat upp dem i olika kategorier.

Svar	Lärare på plats (13 st)	Lärare på distans (14 st)
Prata	10	8
Övningsuppgifter	1	3
Läsa	1	4
Lärahjälp	1	2
Tv	3	
Komma till skolan	1	
Skriva		1

Figur 2: uppfattning om vad som underlättar svenskinläringen

Precis som svaren på förra frågan är svaren på denna fråga mer spridda hos de distanstuderande än de som har lärare på plats. Kommunikation är det mest frekventa svaret hos alla grupperna utom grupp 4 (distanstuderande med högre utbildning) som föredrar

övningsuppgifter. Ett exempel på svar är: ”övningar samt stöd ord” (distansstuderande med högre utbildning) Vad som menas med stödord är lite oklart dock.

Det är ganska stor skillnad mellan de som har lärare på plats och de som har distanslärare när det gäller fokus på kommunikation. Ett exempel på en lågutbildad (endast tre års studier) med lärare på plats: ”när jag pratar med mina vänner och med människor”. En skillnad mellan de distansstuderande som har låg respektive hög utbildning är att de med låg utbildning tycker kommunikation är den viktigaste hjälpen, medan de med hög tidigare utbildning tycker övningsuppgifter hjälper bäst. Det vill säga de lågutbildade föredrar att använda den sociala/affektiva strategierna medan de högutbildade hellre använder den kognitiva. Om man jämför dessa svar med svaren på förra frågan ser man att kommunikation, trots att det inte är lika viktigt när det gäller uppnåendemålen för distansstuderande, är viktigt i inlärningsprocessen. Sedan måste givetvis inte kommunikationen vara med lärare. Det är faktiskt få som svarat prata med läraren. Det mest frekventa svaret var någon variant av: ”jag kan prata med andra och andra kan prata med mig”. När det gäller det som underlättar för de studerande att lära sig svenska var även här kommunikation viktig, speciellt för de som har lärare på plats. Här är skillnaden inte lika stor som när det gäller vad de vill uppnå med sina studier. Svaren hos distansstuderande var mer spridda mellan tre kategorier, kommunikation, övningsuppgifter och att läsa.

Läsa verkar vara en viktigare hjälp för distansstuderande. Endast en person, distansstuderande, tycker att skrivandet kan hjälpa till när det gäller inläring. En annan, med lärare på plats, tycker ”att komma till skolan” är det som hjälper honom i studierna.

I övrigt var det fler svar på de övriga kategorierna när det gäller vad de distansstuderande anser hjälper dem när de lär sig svenska, det vill säga deras kognitiva stil. Det är även lite intressant att det främst var distansstuderande som tyckte att lärarhjälp är viktig. Det kan ju bero på att de med lärare på plats tar denna hjälp som självklar.

3.3 Uppfattning om kursböckerna

Detta är en fråga där informanten ringar in en siffra från 1 till 6, där 1 är *mycket bra* och 6 är *inte bra*.

Svar	Lärare på plats (13 st)	Lärare på distans (14 st)
1	8	6
2	3	2
3		2
4	1	2
5		1
6	1	1

Figur 3: uppfattning om kursböckerna

Vad det gäller en de personliga faktorerna, nämligen attityden till kursböckerna som används, är andelen av de som är mycket nöjda högst bland de som har lärare på plats, 8 av 13 jämfört med 6 av 14 för distansstuderande. Generellt är dock båda grupperna nöjda med materialet även om de som har lärare på plats ger böckerna högre betyg i snitt. Även här är omdömena mer spridda bland distansstuderande än de som har lärare på plats. Att fler distansstuderande är mindre nöjda med kursböckerna kan bero på att dessa böcker egentligen inte är skrivna för distansstudier.

Att de med lärare på plats är mer nöjda verkar hänga samman med den generella tendensen att de är mer nöjda med det mesta vad det gäller deras studier. Som det senare kommer att påpekas är de distansstuderande något mindre nöjda på alla punkter än de som har lärare på plats. Detta kan tyda på att distansstudier är något svårare eller mindre motiverande för den studerande. Det kan handla om den generella attityden till undervisningen, men i detta fall kan det även vara att materialet kanske är något sämre anpassat till distans/självstudier. Dock är skillnaden ganska liten och kan också bero på individuella skillnader. Det fåtal studerande som är mest missnöjda har alla högre utbildning. Kanske är det så att de upplever materialet som barnsligt eller enkelt? Dessa har också tidigare studier och studiematerial att jämföra med.

3.4 Uppfattning om läraren

Även denna fråga har en skala från 1 till 6 där 1 är *mycket duktig* och 6 är *inte duktig*.

Svar	Lärare på plats (13 st)	Lärare på distans (14 st)
1	12	10
2		
3		1
4	1	2
5		
6		1

Figur 4: uppfattning om läraren

De med lärare på plats är även mer nöjda med sina lärare än de distansstuderande. Dock är skillnaden väldigt liten. De flesta tycker att deras lärare är duktig i sin yrkesroll. Av de som har lärare på plats är det bara en som inte är nöjd med sin lärares kompetens. Det är bara en person (distansstuderande) som inte alls tycker läraren är duktig och tre (en närstuderande och två distansstuderande) som ligger på den nedre skalan. En enda distansstuderande med låg utbildning anser att läraren är mindre bra. Om detta hänger samman med en specifik lärare eller den studerande själv eller något annat går inte att avgöra.

Nästan alla studerande oavsett tidigare utbildning och studiesätt tycker läraren är duktig. Spridningen på betygen de ger sin lärare är större hos de distansstuderande än de som har lärare på plats. Att spridningen är större och att missnöjet är något större bland distansstuderande är en genomgående tendens. Om det har med attityd, undervisningsätt eller med läraren som sådan är omöjligt att avgöra. Dock är de studerande till stor del nöjda med sina lärares kompetens.

3.5 Kontakten med läraren

Skalan 1 till 6 har använts även här, 1 är *mycket bra* och 6 är *inte så bra*

Svar	Lärare på plats (13 st)	Lärare på distans (14 st)
1	12	8
2		1
3		1
4		1
5	1	1
6		2

Figur 5: Kontakten med läraren

När det gäller frågan om hur god kontakt den studerande har med sin lärare är de som har lärare på plats, precis som vid övriga frågor, mer nöjda än de som har lärare på distans. Här skiljer sig gruppernas omdömen en hel del åt. Alla utom en av de som har lärare på plats har satt högsta poäng på kontakten med sin lärare medan de som har lärare på distans har drygt hälften (57 %) satt högsta betyg. Dock är det bara 5 studerande av 27 (19 %) som tycker att de ha mindre bra kontakt med läraren (betyget 4 eller sämre), 4 av dessa har lärare på distans, men bara 1 har lärare på plats. Det kan vara intressant i sammanhanget att denna studerande med lärare på plats är samma studerande som inte tyckte läraren var duktig.

När man jämför dessa svar med svaren på förra frågan kan man dra slutsatsen att de allra flesta studerande tycker läraren är kompetent, men de som har lärare på distans upplever sig ändå ha lite sämre kontakt med sin lärare. Detta hänger förmodligen samman med distansformen där läraren och den studerande får arbeta mycket mer för att upprätta och behålla en god kontakt genom hela kursen. Det tyder på god insikt att kunna skilja på lärarens kompetens och kontakten man har med läraren. Detta säger att man är nöjd med lärarens arbete, men förmodligen skulle man, åtminstone som distansstuderande, vilja eller behöva ha mer frekvent kontakt. Dock är de flesta nöjda med kontakten med sin lärare i alla fall.

3.6 Uppfattningen om att ha lärare på plats eller på distans

Detta är en öppen fråga där informanten får ange hur många fördelar och nackdelar man vill. Här följer en sammanställning av svaren:

Det som är positivt med lärare på plats är:

- Läraren hjälper till/förklarar direkt 2 lågutbildad och 10 högutbildade
- Man lär sig uttala bättre, 1 lågutbildad och 1 högutbildad
- Man får prata med, 1 lågutbildad
- Man får uppmuntran, 1 lågutbildad

Det som är negativt med lärare på plats är:

- Läraren tjarar mer, 1 lågutbildad

Det som är positivt med distanslärare är:

- Bra om det inte finns lärare i SFI på plats 3 lågutbildade och 2 högutbildade

- Bra att man kan få lära sig svenska 1 lågutbildad, 1 högutbildad

Det som är negativt med distanslärare är:

- Man får inte förklaring/hjälp direkt 3 lågutbildade och 3 högutbildade
- Det tar tid med feedback, 1 lågutbildad och 1 högutbildad
- Man får bara uppgifter, 1 högutbildad
- För lite kontakt med läraren, 1 lågutbildad och 1 högutbildad

Intressant är också att tre personer, en med lärare på distans och två med lärare på plats skriver att man inte kan studera SFI på distans (2 högutbildade, 1 lågutbildad).

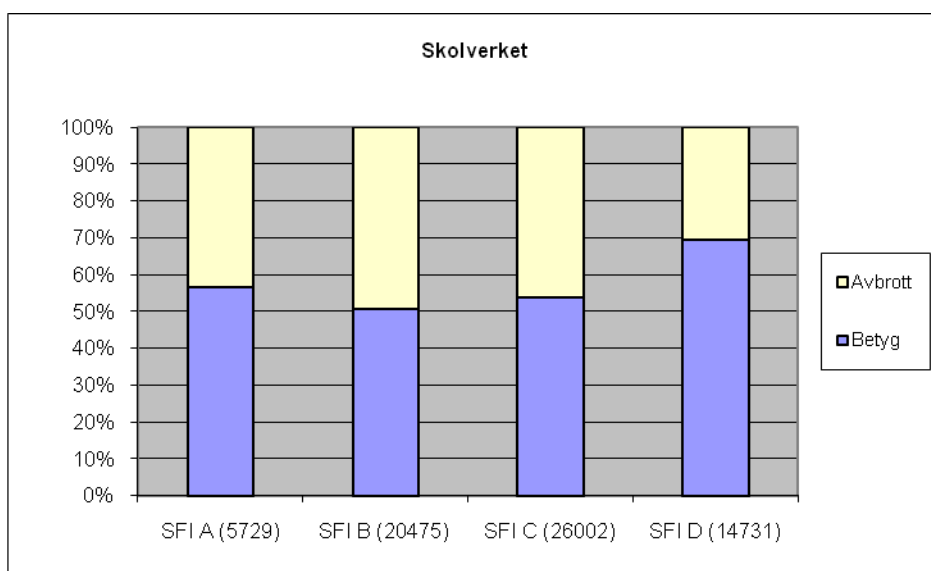
12 av 13 som har lärare på plats tycker det är bra med lärare på plats eftersom han/hon kan förklara och hjälpa till direkt när de behöver hjälp. Detta är också den anledning som uppgetts av flest distansstuderande som det negativa Att inte kunna få hjälp direkt tycker 6 av 12 är negativt. De andra negativa kommentarerna om distansstudier har också med hjälp och kontakt att göra: två studerande skriver att det tar tid med feedback och två skriver att de har för lite kontakt med läraren. En informant som tycker sig ha för lite kontakt med sin lärare har uttryckt sig så här: ”för att hon som är min lärare vi har bara kontakt en gång i veckan ibland inte alls”. Dock ska det påpekas att 5 av 12 tycker att distansundervisning är bra om det inte finns någon lärare på plats. Tre studerande, två som har lärare på plats och en som har på distans skriver också att det inte går att studera SFI på distans. En högutbildad distansstuderande har uttryckt sig såhär: ”Jag tycker det är doligt att studera på distans, men bättre studera på distans än inte studera”.

Att det var fler aspekter som de studerande upplever som negativt med att vara distansstuderande hänger samman främst med att de upplever att de inte kan få hjälp och feedback direkt. Det hänger också samman med att en del inte tycker sig ha så bra kontakt med läraren. Dock påpekar flera stycken att det är bra med distansundervisning om det inte finns en lärare på plats och att det är bra att man får lära sig svenska. Det är även omedelbar hjälp och feedback som upplevs som mest positivt för de som har lärare på plats. Här är svaren entydiga, det är viktigt med kontakt, hjälp och snabb feedback. Det är också intressant att tre personer spontant skrivit att det inte går att studera SFI på distans. Två av dessa är studerande med lärare på plats och en har distanslärare. Vad anledningen till dessa svar är vet jag inte. Troligen har läraren/handledare på plats diskuterat med de studerande kring vad enkäten ska användas till och därmed fått de studerande att fundera kring distansstudier.

3.7 Statistik på avbrott och betyg

Statistiken i följande kapitel är dels hämtad från Skolverkets hemsida och dels från Kriminalvårdens klientutbildning. Jag har valt att bortse från de studerande som fortsätter sin kurs under nästkommande läsår både för Skolverket och Kriminalvården. Statistiken från Skolverket är hämtad från läsåret 2007-2008, det vill säga ett år. Inom Kriminalvården är statistiken hämtad från åren 2008-2009, det vill säga två år, eftersom underlaget annars blivit för litet. Under 2008-2009 är det totala antalet SFI-studierande inom Kriminalvården 1013 att jämföra med Skolverkets 66 937 under läsåret 2007 –2008. I Skolverkets statistik har jag under avbrott även de som inte uppnått kursmålen, det vill säga de med IG. Detta för att det ska bli jämförbart med Kriminalvårdens statistik. Inom Kriminalvården ges inte IG. I stället avbryts kursen om kursmålen inte uppnås.

Diagram 1: Skolverkets statistik över avbrott och betygsatta läsåret 2007/2008

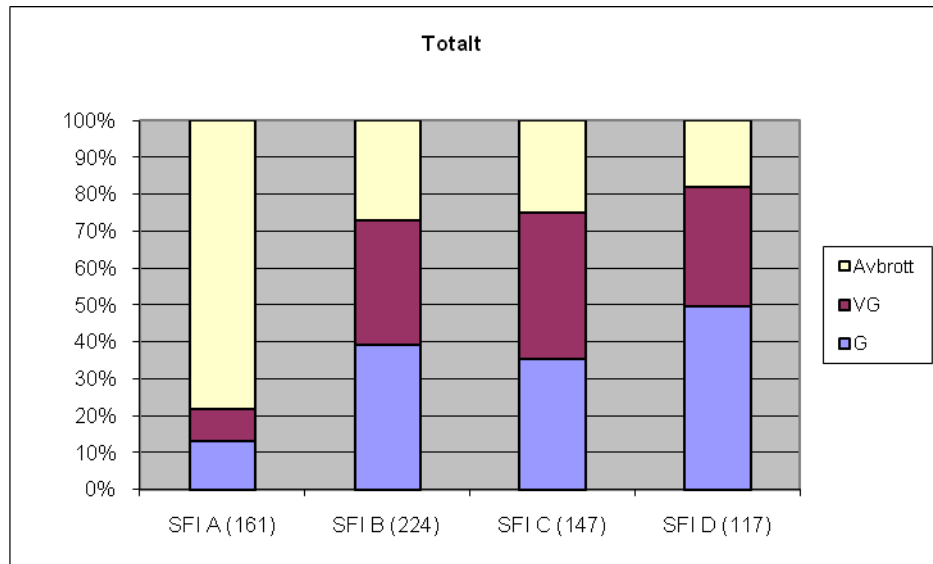

Figur 6: Talen i stapelrubrikerna anger antal studerande i respektive kurs.

Enligt Skolverkets statistik för läsåret 2007/2008 är det 57,5 % av de som studerar SFI som fick betyg totalt sett. Det är 42,5 % som avbryter sina studier av en eller annan anledning. Den största anledningen är ”okänd anledning”. Om man studerar Skolverkets statistik närmare ser man att avbrotten är ganska jämt fördelade på de olika kurserna. Högst andel avbrott är det på SFI B-kursen, med 49,5 %, och lägst på SFI D, med 30,5 %. Det finns ingen statistik för distans kontra närundervisning på Skolverket. Dock är det ännu så länge

inte så vanligt med distansundervisning, så man kan anta att de flesta undervisas av en lärare på plats.

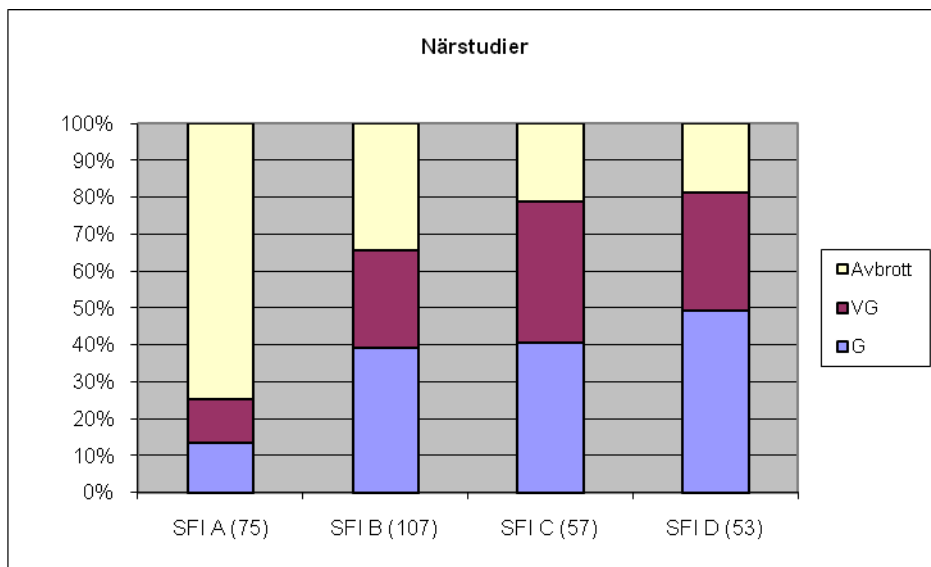
Diagram 2: Kriminalvårdens statistik över avbrott och betygsatta under 2008-2009

Figur 7: Talen i stapelrubrikerna anger antal studerande i respektive kurs.

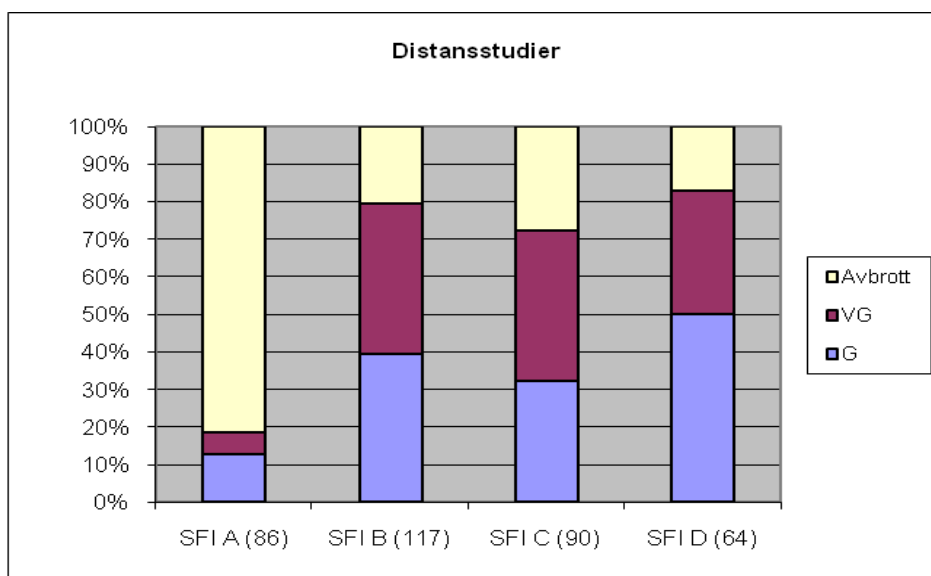
Inom Kriminalvården ser statistiken lite annorlunda ut. Jag har också valt att dela upp de som får betyg i G och VG (se diagram 2), motsvarande statistik fanns tyvärr inte på Skolverkets hemsida. Av de som studerade SFI inom Kriminalvården var det 63 % som fick betyg i kursen. Det var 37,5 % avbrott, det vill säga en lägre avbrottsfrekvens än den som Skolverket redovisar. Den avbrottsorsak som var vanligast var ”övrigt”, vilket motsvarar Skolverkets okänd. I statistiken för avbrott har jag tagit bort de studerande som avbryter pga frigivning. Det är nämligen inte möjligt att fortsätta kursen när man är ute ur Kriminalvårdens system och vi har ingen möjlighet att se hur många som fortsätter studierna på komvux och om detta då leder till betyg.

Diagram 3: Kriminalvårdens statistik över avbrott och betygsatta i närstudier under 2008-2009

Figur 8: Talen i stapelrubrikerna anger antal studerande i respektive kurs.

Diagram 4: Kriminalvårdens statistik över avbrott och betygsatta i distansstudier under 2008-2009

Figur 9: Talen i stapelrubrikerna anger antal studerande i respektive kurs

Avbrotten fördelat på närstuderande kontra distansstuderande var 38 % för närstuderande och 37 % för distansstuderande. Det är alltså högst marginell skillnad mellan de som har lärare på distans och de som har lärare på plats. Dock är det lite intressant att det faktiskt är lägre avbrottsfrekvens på distansstuderande totalt sett.

När det gäller avbrott fördelade på kurs så är det enligt Skolverkets statistik ungefär lika många avbrott på alla kurserna, med undantaget att det är betydligt färre avbrott, endast 30,5 %, på SFI D-kursen än de övriga. I Kriminalvårdens statistik kan man se samma trend, nämligen att SFI D-kursen renderar färre avbrott, bara 18 % i genomsnitt. I Kriminalvårdens statistik är det en mycket högre andel avbrott på SFI A än övriga kurser. Dessa avbrott i A-kursen är också mycket högre på distans (hela 81 %) än i närstudier (75 %). Om man tar bort SFI A-kursen från statistiken så hamnar avbrotten på 25 % för de som har lärare på plats och 22 % för distansstuderande, alltså en avsevärd skillnad. Någon anledning till att avbrotten är så pass mycket högre för SFI A har jag inte kunnat finna. Det finns en liten felmarginal för avbrotten på just A-kursen beroende på att de som avbryter innan de kommit igång oftast hamnar på SFI A, eftersom de inte är nivåplacerade än. Dock är denna felmarginal inte särskilt stor och kan därför inte förklara den höga avbrottsfrekvensen. Skillnaden är också stor vad det gäller distans och studier på plats i denna kurs. Avbrottsfrekvensen på kurserna B och D är lägre för distansstuderande. För B-kursen var avbrottsfrekvensen 35 % för de med lärare på plats och 21 % för de som hade distansstudier och för D-kursen var motsvarande siffror: 19 % respektive 17 %. Avbrotten på A- och C-kurserna är högre för distansstuderande. För C-kursen låg avbrottsfrekvensen på 21 % för de med närstudier och 28 % för de med distansstudier. Som man kan se ovan är skillanden störst i de lägre kurserna, det vill säga A- och B-kursen. Fast i A-kursen var det flest avbrott på distans medan i B-kursen var det omvänt.

Att Kriminalvården har så pass låg betygsfrekvens på A-kursen, endast 22 % kommer till betyg jämfört med Skolverkets 56 %, är förvånande. Detta kan hänga samman med att undervisningsformen inte anpassats till kursen i tillräckligt stor utsträckning. Undervisningen är individbaserad vilket borde ge ett bättre resultat på denna lägre nivå, men samtidigt innebär individuella studier att den studerande till viss del arbetar självständigt. Detta kan vara ett problem när man inte behärskar språket och i de flesta fall har studerande på A-kursen liten eller obefintlig tidigare studievana. Det kan även hänga samman med att det är svårt att hitta bra material att använda på A-kursen. Å andra sidan är betygsfrekvensen mycket högre för de andra kurserna inom Kriminalvårdens Lärcentrummodell. För B-kursen har Kriminalvården 73 % betyg och Skolverket 51 %. För C-kursen är Kriminalvårdens betyg 75 % jämfört med Skolverkets 54 % och för D-kursen har Kriminalvården 82% mot Skolverkets 69 %. En intressant, men inte oväntad, iakttagelse är att antalet tagna betyg ökar

på de högre kurserna. Detta resultat är inte helt oväntat eftersom de som studerar högre kurser oftast är duktigare.

När det kommer till betyg så är andelen VG, vilket är det högsta betyget i SFI, högre för de som har studerat på distans än de som har haft lärare på plats i alla kurser utom i A-kursen inom Kriminalvården (se diagram 3 och 4). Den totala procenten VG är för de som har haft lärare på plats 27 % medan siffran för distansstuderande är 30 %. Tyvärr kan jag inte jämföra detta med Skolverkets statistik då jag inte fann någon fördelad på betyg. Av de distansstuderande är det faktiskt fler studerande som får VG än G på både B- och C-kursen medan motsvarande kurser i närstudier har högre andel G än VG. Att de som studerat på distans fick högre betyg i större utsträckning än de som har lärare på plats förvånade mig. När man knyter statistiken till enkäterna så visar den faktiskt att de som har lärare på distans, trots sin något mer negativ attityd, lyckas med sina studier i lika hög grad, eller i ännu högre grad, som de som har lärare på plats, med undantag för A-kursen.

Att avbrotten totalt sett inte är högre för distansstuderande visar att de allra flesta lyckas genomföra sina studier oavsett om de har lärare på plats eller inte. Det är också av visst intresse att jämföra denna statistik med Skolverkets. Här visar Skolverkets statistik att SFI-kurser avbryts i lägre utsträckning inom Kriminalvården, förutom vad det gäller A-kursen.

När det gäller betygen för studerande på plats och på distans är det faktiskt så att de på distans har högre betyg i genomsnitt. Detta är ett väldigt intressant resultat. Eftersom det är färdigheter som betygssätts så bör då de som studerar på distans i lite högre utsträckning tillägna sig dessa färdigheter mer effektivt än de som har lärare på plats. Det går inte utifrån min undersökning att hitta någon anledning till detta resultat. Det skulle kunna vara så att de färdigheter som är betygsgrundande tränas i högre grad med distansundervisningsformen. Tyvärr kunde jag inte få fram statistik över hur lång tid kurserna tar. Det hade varit intressant att se om kurserna på distans tar längre tid eller tvärtom. Att använda längre tid för kursen kan ju även påverka betyget positivt.

På A-kursen är det stor skillnad mellan betygen. Här är andelen VG bara hälften så stor för de som studerar på distans. Detta tyder på att denna kurs är svårare på distans än övriga. Även avbrottsstatistiken styrker detta. Dock är avbrottsstatistiken hög även för de som har lärare på plats. Kanske bör man inom Kriminalvården fundera på upplägget för denna kurs.

4. Avslutning

I min avslutning kommer jag först att ha en diskussion kring de resultat och tendenser jag redovisat tidigare, sedan kommer jag att ge förslag på vidare forskning.

4.1 Avslutande diskussion

Den mest intressanta tendensen jag såg i enkäterna är att de som har lärare på plats är mer kommunikationsfokuserade än de som har lärare på distans, både när det gäller vad de tycker är viktigt att lära sig och när det gäller på vilket sätt de lär sig bäst. Detta kan ha många orsaker, men en kan hänga samman med att undervisningsformen är mer muntligt kommunikativ när man har lärare på plats. Dagens undervisning har också gått från att vara mer formfokuserad till att bli mer kommunikativ generellt. Kommunikation anses ofta som en av de viktigaste kompetenserna.

Den grupp som var mest heterogen var de som studerar på distans och har högre utbildning, det vill säga grupp 4. De grupper som har högre utbildning var också de som svarade mest utförligt på frågorna och angav flest alternativ, inte helt oväntat då de har en större studievana och troligen är mer vana vid öppna frågor.

Sammantaget är de som studerar på distans lite mindre nöjda än de som har lärare till hands. Dock är inte skillnaderna så stora som man kanske kan tro. Detta påverkar säkert studieresultatet till viss del, även om statistiken säger att man lyckas i ungefär lika hög grad oavsett om man har lärare på plats eller på distans. Det är även så att målen för studierna skiljer sig åt och olika mål ger olika motivation. Dessutom får man ta i beaktande att ingen av de studerande aktivt valt distansformen, utan de blir tilldelade distanslärare då det inte finns SFI-lärare på deras anstalt.

Avbrottsfrekvensen när det gäller distansstuderande och de som har lärare på plats skiljer sig väldigt lite åt totalt sett. Den kurs det är avsevärt fler avbrott när det gäller distansstudier är A-kursen. Denna skillnad kvarstår troligen även om man räknar bort en viss felmarginal. Detta är inte så förvånande då A-kursen innebär att man ska lära sig de enklaste språkliga momenten så som att tolka symboler och vanliga namn, att förstå enkla och tydliga talhandlingar samt att fylla i enkla formulär. Detta är med andra ord en väldigt grundläggande kurs där de som studerar oftast saknar grundläggande svenska, vilket försvårar distanskommunikationen avsevärt. I denna kurs måste man som lärare förlita sig mycket på

handledaren på plats. Å andra sidan är avbrottsfrekvensen hög även för de som har lärare på plats.

Kontentan av min undersökning är att distansstuderande lyckas i lika hög utsträckning som de som har lärare på plats, trots att de generellt är mer negativa till undervisningsformen, materialet och lärarkontakten. I min frågeställning ställde jag frågan om attityden och/eller undervisningsformen spelar roll när det gäller tillägnandet av andraspråket. Svaret på denna fråga är att undervisningsformen, enligt statistik, inte spelar någon roll vad det gäller fullföljandet av kurserna samt betygen inom Lärcentrummodellen. Inte heller attityden verkar spela roll, men för att säkerställa detta borde man titta på enskilda individers attityd och betyg. Något annat som jag inte har studerat alls är tiden, det vill säga hur lång tid det tar för en studerande att tillägna sig språket och uppnå kursmålen för en specifik kurs. Detta kunde kanske ge en fingervisning om hur effektiva de olika studieformerna är. Den kurs som sticker ut och där de som har lärare på plats lyckas bättre är på A-kursen, det vill säga den mest grundläggande kursen.

Resultatet i stort är inte speciellt förvånande i sig, men ändå intressant att distansundervisningen fungerar i praktiken. Åtminstone i den form som Kriminalvårdens undervisning är utformad. Man får inte glömma att alla studerande har tillgång till en handledande med pedagogisk utbildning. Hur viktig handledare är har jag inte alls undersökt, men förmodligen har handledaren en viktig funktion i arbetet både vad det gäller den kommunikativa färdigheten och vad det gäller den stöttande och motiverande funktionen.

Det jag, som undervisar både på distans och på plats, behöver fundera över och förmodligen även lyfta i lärargruppen är hur vi ska arbeta vidare med just SFI A. Det är här den största utmaningen finns. Hur når man de studerande, vilket stöd behöver de och hur kan man behålla motivationen hos dem?

4.2 Förslag på vidare forskning

Om man vill forska vidare inom distansstudieformen tänker jag mig att man kan följa upp min enkätstudie och även titta på tillägnandet, med olika färdighetstest, i en större uppsats. Det hade varit intressant att göra en longitudinell studie där man jämför hur fort eller på vilket sätt olika moment lärs in beroende på undervisningsform, men även tittar på andra faktorer så som social status och attityd.

Jag kan även tänka mig en mer pedagogisk inriktning där man ser på distansformen i jämförelse med närstudieformen vad det gäller t ex material och metod för undervisningen. Det hade varit bra att titta på de olika kurserna och speciellt A-kursen.

Det hade också varit intressant att göra en specifik undersökning rörande handledarens funktion i relation till lärarens. Jag tror nämligen handledaren har en mycket viktig roll att fylla.

Litteraturförteckning

Abrahamsson, N (2009): *Andraspråksinläring*, Studentlitteratur AB, Lund

Burstall, C (1975): Factors Affecting foreign-language learning: a consideration of some relevant research findings. *Language Teaching and Linguistics Abstracts*

Einarsson, J (2000), *Gud och attityd. Ett perspektiv på språk och kön*, Studentlitteratur AB, Lund

Einarsson, J (2008): *Språksociologi*, Studentlitteratur AB, Lund

Ellis, R (1994): *The Study of Second Language Acquisition*, Oxford University Press, Oxford

Fåhræus, E, & Jonsson, L, (2002). *Distansundervisning – mode eller möjlighet*. Skolverket: Forskning i fokus, nr. 1. <http://www.Skolverket.se/publikationer?id=1047>

Gardner, R, Lambert, W (1972) *Attitudes and Motivation in Second-Language Learning*, Rowley, Mass Newbury House.

Lambert, W (1974): *Culture and Language factors in learning and Education*, Western Washington State University, Bellingham

Skolverket (2010): *Elever och kursdeltagare i svenskundervisning för invandrare (SFI) läsår 2008/09*, <http://www.Skolverket.se/sb/d/1745>

Skolverket (2000) Skolförfattningar publicerade i Svensk Författningssamling (SFS), 2000-11-02

Bilaga 1
Enkät

Ålder _____

Födelseland _____

Vistelsetid i Sverige _____

Utbildning i hemland i år _____

Kurs SFI B SFI C SFI D Sva Gr Sva A Sva B

Jag studerar svenska för att:

Detta hjälper mig att lära mig svenska:

Jag tycker kursböckerna är

Mycket bra 1 2 3 4 5 6 Inte bra

Jag tycker min lärare är:

Mycket duktig 1 2 3 4 5 6 Inte duktig

Min kontakt med läraren är:

Mycket bra 1 2 3 4 5 6 Inte bra

Att ha lärare på plats tycker jag är:

Bra 1 2 3 4 5 6 Dåligt

Jag tycker det är bra/dåligt att ha lärare på plats för att:

Bilaga 2

Enkät - distansstuderande

Ålder _____

Födelseland _____

Vistelseid i Sverige _____

Utbildning i hemland i år _____

Kurs SFI B SFI C SFI D Sva Gr Sva A Sva B

Jag studerar svenska för att:

Detta hjälper mig att lära mig svenska:

Jag tycker kursböckerna är

Mycket bra 1 2 3 4 5 6 Inte bra

Jag tycker min lärare är:

Mycket duktig 1 2 3 4 5 6 Inte duktig

Min kontakt med läraren är:

Mycket bra 1 2 3 4 5 6 Inte så bra

Att ha lärare på distans tycker jag är (sätt ett kryss på linjen):

Bra 1 2 3 4 5 6 Dåligt

Jag tycker det är bra/dåligt att studera på distans för att:

Bilaga3

Fråga : Jag studerar svenska för att:

Svar	Grupp1 p >9	Grupp2 p <9	Grupp3 d >9	Grupp4 d <9
Tala	1	11	2	3
Skriver	1	4		5
Läsa	1	2		2
Få arbete		1	2	3
Prata med familj och barn	1	1	1	2
Lära ett språk till	1	2		1
Kunskap/studera vidare		1	2	1

Svar	Lärare på plats	Lärare på distans
Tala	12	5
Skriver	5	5
Läsa	3	3
Få arbete	1	5
Prata med familj och barn	2	3
Lära ett språk till	3	1
Kunskap/studera vidare	1	3

Fråga 2: Detta hjälper mig att lära mig svenska:

Svar	Grupp1 p >9	Grupp2 p <9	Grupp3 d >9	Grupp4 d <9
Prata	1	9	6	2
Övningsuppgifter		1		3
Läsa		1	2	2
Lärarhjälp		1	1	1
Tv	1	2		
Komma till skolan	1			
Skriver			1	

Svar	Lärare på plats	Lärare på distans
Prata	10	8
Övningsuppgifter	1	3
Läsa	1	4
Lärarhjälp	1	2
Tv	3	
Komma till skolan	1	
Skriver		1

Fråga 3: Jag tycker kursböckerna är

Svar	Grupp1 p >9	Grupp2 p <9	Grupp3 d >9	Grupp4 d<9
1	1	7	3	3
2		3	1	1
3			1	1
4	1		1	1
5				1
6		1		1

Svar	Lärare på plats	Lärare på distans
1	8	6
2	3	2
3		2
4	1	2
5		1
6	1	1

Fråga 4: Jag tycker min lärare är:

Svar	Grupp1 p >9	Grupp2 p <9	Grupp3 d >9	Grupp4 d<9
1	2	10	4	6
2				3
3			1	
4		1		2
5				
6			1	

Svar	Lärare på plats	Lärare på distans
1	12	10
2		
3		1
4	1	2
5		
6		1

Fråga 5: Min kontakt med läraren är:

Svar	Grupp1 p >9	Grupp2 p <9	Grupp3 d >9	Grupp4 d <9
1	2	10	4	5
2			1	
3				
4				1
5		1		1
6			1	1

Svar	Lärare på plats	Lärare på distans
1	12	8
2		1
3		1
4		1
5	1	1
6		2

Fråga 6a: Att ha lärare på plats tycker jag är:

Positivt

- Läraren hjälper till/förklarar direkt 2 lågutbildad och 10 högutbildade
- Man lär sig uttala bättre, 1 lågutbildad och 1 högutbildad
- Man får prata med, 1 lågutbildad
- Man får uppmuntran, 1 lågutbildad

Negativt

- Läraren tjarar mer

Fråga 6b: Att ha lärare på distans tycker jag är:

Positivt

- Bra om det inte finns lärare i SFI på plats 3 lågutbildade och 2 högutbildade
- Bra att man kan få lära sig svenska 1 lågutbildad, 1 högutbildad

Negativt

- Man får inte förklaring/hjälp direkt 3 lågutbildade och 3 högutbildade

- Det tar tid med feedback, 1 lågutbildad och 1 högutbildad
- Man får bara uppgifter, 1 högutbildad
- För lite kontakt med läraren, 1 lågutbildad och 1 högutbildad

2 högutbildade med lärare på plats och en lågutbildad med lärare på distans hade lag till att man inte kan studera SFI på distans.